

विद्यापीठ अनुदान आयोग पुरस्कृत
संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

कला शाखाअंतर्गत लघु शोध प्रकल्पाचा (Minor Research Project)

सादर केलेला

लघुशोधप्रबंध

= संशोधन विषय =

"मेळघाटातील विविध आदिवासी प्रजातींच्या क्रीडा
व मनोरंजन संस्कृतीचे अध्ययन"

- संशोधनकर्ता -

प्रा. सतिश श. भागवत
सहाय्यक शा. शि. संचालक
शारीरिक शिक्षण विभाग,
भ. शि. पाटील महाविद्यालय,
परतवाडा जि. अमरावती

ऑगस्ट २०१५

Ref : - UGC letter No File No. २३ - २४८४/१० (WRO)

प्रकरण - ४

निष्कर्ष

मेळघाटातील विविध आदिवासी प्रजातींच्या क्रीडा व मनोरंजन संस्कृतीचे अध्ययन केल्यानंतर अभ्यासाअंती काही ठळक निष्कर्ष हाती लागलेत ते पुढीलप्रमाणे -

१. आधुनिक सुख सुविधा नसतांना देखील मेळघाटातील आदिवासी समाज हा आनंदाने जीवन जगतात.
२. मेळघाटातील आदिवासी हे आजही त्यांच्या परंपरा, संस्कृतीशी आपले नाते जुळवून आहे.
३. मेळघाटातील आदिवासी हे अत्यंत भोळे व मनाने अत्यंत प्रेमळ आहेत.
४. मेळघाटातील आदिवासी अतीशय कष्टाळू व मेहनती जीवन जगत आहेत.
५. मेळघाटातील आदिवासींना आजही त्यांच्या संस्कृतीने दिलेल्या गीत व लोकनृत्य यांचे जतन करून ठेवले आहेत.
६. मेळघाटातील आदिवासींना त्यांच्या रुढी, परंपरा, संस्कृतीबद्दल प्रचंड अभिमान आहे.
७. मेळघाटातील संपूर्ण आदिवासींची राहणी अत्यंत साधी असून त्यांचे स्वतःचे असे वेगळे विश्व आहे.
८. मेळघाटातील कोरकू, भिल्ल, गोंड यांचे उदरनिर्वाहराचे प्रमुख साधन शेती आहे.

९. मेळघाटातील आदिवासींचे जिवन जितके कष्टमय आहे तितकेच ते स्वच्छंदी व आनंदी आहे.
१०. सर्व सुख सुविधा असून देखील सर्वत्र घराघरांमध्ये कलहाचे वातावरण असतांना मात्र आदिवासी समाज हा कुठल्याही फारश्या सुविधा नसतांना अत्यंत गुण्यागोविंदाने आपले जीवन जगतांना आढळले.
११. मुळातच आदिवासी समाजाच्या गरजा अत्यंत कमी असल्याने ते अतीशय शांत जीवन जगतांना आढळले.
१२. मेळघाटातील आदिवासी समाज हा आजही आपल्या संस्कृतीशी नाळ जुळलेला आहे. आपल्या परंपरेनुसार सण, उत्सव, लोकनृत्य, गीत यांच्याही आपली नाळ घट्ट ठेवल्यामुळे सर्व एकत्रीतपणे आणि अतीशय संघर्षमय जीवन आनंदाने जगत आहेत.
१३. आदिवासी समाज हा त्यांची मनोरंजनाची साधने जसे की सण, उत्सव, खेळ, नृत्य, गीतं यांच्याशी नाते टीकवून आहे.
१४. मेळघाटातील विविध आदिवासी प्रजातींचे क्रीडा व मनोरंजनाच्या संस्कृतीचे अध्ययन केल्यानंतर असे लक्षात आले की, त्यांच्या स्वच्छंदी व आनंदी जीवन जगण्याची किमया त्यांनी सांभाळलेल्या त्यांच्या संस्कृतीमध्ये आहे.
१५. आदिवासी समाजातील सण, उत्सव, गीतं, लोकगीतं, लोकनृत्यामुळे संपूर्ण आदिवासी समाज हा विपरीत परिस्थितीत देखील एकमेकांना सोबत घेऊन एकत्रीतपणे गुण्यागोविंदाने नांदतो आहे असे प्रामुख्याने लक्षात आले.

१६. कुठलाही सण, उत्सव असो लहान मुलांपासून तर वयोवृद्ध आदिवासी एकत्रीतपण समूहाने त्या सर्व प्रक्रियेमध्ये अतीशय उत्साहाने सहभागी होतांना दिसतात.

भारतातला स्वातंत्र्य मिळून बरीच वर्ष लोटल्यानंतर देखील आजही बऱ्याच प्रमाणात मेळघाटातील आदिवासी समाज हा सुखसुविधांनी अपुरा आहे. परंतु असे असतांना देखील या आदिवासी समाजाकडून बऱ्याच गोष्टी शिकण्यासाख्या आहे. प्रामुख्याने असे म्हणतात येईल की अत्यंत विपरीत परिस्थितीत देखील न घाबरता आपला जीवन संघर्ष कसा असाला पाहिजे यांचे उदाहरण म्हणजे मेळघाटातील आदिवासी समाज वडीलधरी मंडळींना या आदिवासी समाजात अत्यंत मानाने व सन्मानो वागवतात. शेवटी एकच बाब महत्वाची वाटली ती म्हणजे त्यांनी आजही जतन करून ठेवलेली त्यांची संस्कृती.

पाराशर - १

संदर्भग्रंथ सूची